

VIOLENȚA EXERCITATĂ ÎN FAMILIE ASUPRA COPILULUI.
ANALIZĂ COMPARATIVĂ ROMÂNIA – NORVEGIA*

DANIELA GABA **
FLORIN LAZĂR ***
OANA-VERA NEGRUȚ (PIRNECI) ****
GEORGIANA-CRISTINA RENTEĂ *****
ANCA MIHAI *****

ABSTRACT

FAMILY VIOLENCE AGAINST CHILDREN.
COMPARING ROMANIA AND NORWAY

The present article uses as a starting point a recent debate in Romanian society following the separation of the five children of a half-Romanian family by the child protection services in Norway to compare the Romanian and Norwegian child welfare systems. Legislative analysis underlines the striking similarities between the two countries, with some differences in the implementation. The concluding part argues for the need of a culturally competent practice of social workers.

Keywords: child protection, comparative analysis, social workers, Romania, Norway.

---

* ACKNOWLEDGEMENTS

Acest articol a fost realizat în cadrul proiectului „Asistenții sociali din România: cine, ce, unde, cum?”, finanțat de Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică, CNCS – UEFISCDI, cod proiect PN-II-RU-TE-2014-4-2322.

** Ph.D., research assistant, University of Bucharest, Faculty of Sociology and Social Work; e-mail: daniela.gaba@sas.unibuc.ro.

*** Ph.D., professor, University of Bucharest, Faculty of Sociology and Social Work.

**** Ph.D., research assistant, University of Bucharest, Faculty of Sociology and Social Work.

***** Ph.D., lecturer, University of Bucharest, Faculty of Sociology and Social Work.

***** Research assistant, University of Bucharest, Faculty of Sociology and Social Work.

„Revista română de sociologie”, serie nouă, anul XXIX, nr. 1–2, p. 59–82, București, 2018

Creative Commons License
Attribution-NoDerivs CC BY-ND

1. INTRODUCERE

În decembrie 2015, s-a declanșat o amplă dezbateră în societatea românească pe marginea cazului unei familii din Norvegia (formată dintr-un cetățean român și soția acestuia de origine norvegiană, familia B.¹), căreia serviciile de protecție a copilului (*Barnevernet*) i-au luat cei 5 copii, cu vârste cuprinse între 4 luni și 9 ani. Sesizarea a fost făcută de un cadru didactic, pornind de la mărturia unuia dintre copii, privind violența fizică la care au fost supuși în familie. Asistenții sociali au concluzionat că părinții aplică pedepse corporale copiilor și au decis separarea copiilor de familie. Inițial, în mass-media românească știrea apărută indica îndoctrinarea religioasă drept motiv al separării, dar ulterior au apărut mai multe reportaje și interviuri cu părinții, care au admis că, uneori, au aplicat pedepse corporale copiilor ca măsură de disciplinare. Au fost semnalate mai multe mitinguri de susținere a familiei, o pagină, pe rețele sociale, de interzicere a serviciului de protecție a copilului din Norvegia și numeroase luări de poziție pe marginea acestui caz, în intervalul decembrie 2015 – februarie 2016. Ulterior, conform relatărilor din presă, copiii au fost reintegrați în familie, iar familia s-a mutat în România.

Pornind de la impactul pe care situația familiei B. l-a avut asupra opiniei publice din România, studiul prezent își propune realizarea unei analize comparative România – Norvegia, din perspectiva legislației în materie de protecția copilului și a procedurilor de intervenție folosite de asistenții sociali în soluționarea cazurilor de violență exercitată în familie asupra copilului.

2. CADRUL LEGISLATIV INTERNAȚIONAL

Conform art. 19, alin. 1, din cadrul Convenției Națiunilor Unite privind Drepturile copilului, „statele părți vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale și educative corespunzătoare, în vederea protejării copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau abuz, fizic sau mental, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv abuz sexual, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului ori reprezentanților legali sau a oricărei persoane căreia i-a fost încredințat”. În cadrul aceluiași act normativ, la art. 5, se precizează și faptul că „statele părți vor respecta responsabilitățile, drepturile și îndatoririle ce revin părinților naturali ai copilului sau, după caz și conform tradiției locale, membrilor familiei lărgite sau comunității, tutorilor sau altor persoane care au, prin lege, copii în îngrijire, de a asigura, de o manieră corespunzătoare capacităților în continuă dezvoltare ale copilului,

---

¹ În mass-media din România a fost prezentat numele real al familiei, al copiilor și uneori și imagini cu aceștia, dar din considerente de etică a cercetării am ales să folosim doar inițiala.

îndrumarea și orientarea necesare în exercitarea de către copil a drepturilor recunoscute în prezenta Convenție”. În aceeași ordine de idei, textul Declarației Universale a Drepturilor Omului prevede la art. 12 că „nimeni nu va fi supus la imixtiuni arbitrare în viața sa personală, în familia sa, în domiciliul lui sau în corespondența sa, nici la atingeri aduse onoarei și reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri”.

La nivel european, atât România (în 2004, prin legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului), cât și Norvegia (în 1987, prin Parent and Child Act din 1987) se numără printre cele 18 țări membre ale Consiliului Europei, care condamnă prin lege orice formă de violență corporală asupra copilului (Consiliul Europei 2008).

Conform publicației Consiliului Europei – Comisarul pentru Drepturile Omului (2008: 6), interzicerea oricărei forme de pedepsire corporală a fost primită cu reticență de către minoritățile religioase din unele țări, care au încercat să argumenteze că există anumite surse care le dau dreptul să își disciplineze copiii prin apelul la forme de violență. Însă dreptul la libertatea de manifestare a practicilor religioase, inclusiv poziția privind disciplinarea copiilor prin pedepsire corporală, contravine drepturilor copiilor de a le fi respectate integritatea fizică și demnitatea umană (Consiliul Europei, 2008).

3. CADRUL LEGISLATIV PRIVIND PROTECȚIA COPILULUI ÎN NORVEGIA

Parte a modelului scandinav al statului bunăstării, sistemul de protecție socială a copilului² din Norvegia are o istorie îndelungată și se bazează pe un proces de mai bine de un secol de negocieri purtate în plan socio-cultural, concretizate într-o evoluție legislativă adesea sinuoasă. Astfel, cele mai notabile legi privind protecția copilului în Norvegia au fost: Legea privind tratamentul copiilor neglijați, din 1896, Legea Copiilor din 1915, *Child Welfare Act* din 1953, urmat de o versiune nouă în 1992. O analiză atentă a contextului istoric, politic și cultural în care a evoluat legislația privind protecția copilului în Norvegia dezvăluie faptul că s-a pornit la sfârșitul secolului al XIX-lea de la perspective centrate pe devianță (care puneau accent pe apărarea societății de efectele negative ale devianței minorilor), continuând apoi cu adoptarea unei perspective de sprijinire a copiilor și familiilor în rezolvarea diferitelor probleme întâmpinate (centrate pe sprijinirea familiei) și terminând cu plasarea interesului superior al copilului în centrul sistemului de protecție socială (centrare pe copil) (Picot, 2014).

---

² Denumit mai departe „protecția copilului”.

La data scrierii acestui articol, legea în vigoare este cea din 1992, denumită în continuare *Child Welfare Act*. Scopul declarat al legii este acela de a asigura copiilor și tinerilor care trăiesc în condiții dăunătoare dezvoltării lor armonioase asistența necesară la momentul potrivit, precum și un mediu sigur în care să crească (cap. 1, secțiunile 1–1)³. Legea se aplică cu precădere copiilor și tinerilor cu vârste de până la 18 ani, după îndeplinirea acestei vârste putând fi continuate sau aplicate noi măsuri protective până la vârsta de 23 de ani, dar numai cu încuviințarea beneficiarului (cap. 1, secțiunile 1–3).

Norvegia a fost prima țară care a numit un Avocat (Ombudsman) al Copilului⁴ în anul 1981. De altfel, instituția *Ombudsman*-ului este un produs al culturii scandinave, primul Avocat al Poporului înființându-se în Suedia, în anul 1809 (Salvați Copiii, 2011).

În Norvegia, legislația națională a suferit o serie de modificări de-a lungul timpului în ceea ce privește definirea violenței asupra copiilor (Nova, 2008, *Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children*, 2015), de la acceptarea unor forme moderate de violență din partea părinților, în scop disciplinar (1891, *Actul privind limitarea utilizării pedepselor corporale* „The Act on the Limitation of the Use of Corporal Punishment”) la eliminarea dreptului părinților de a aplica pedepse corporale propriilor copii (prin abrogarea în 1972 a *Actului privind limitarea utilizării pedepselor corporale* și eliminarea din Codul Penal a dreptului de a pedepsi fizic copiii), fără a clarifica însă această situație pe viitor. Astfel, în 1987, legislația (*The Parent and Child Act*) a fost modificată, eliminându-se explicit orice formă de violență asupra copilului, precum și orice tratament care i-ar putea dăuna fizic și mental, inclusiv în ceea ce privește educația/disciplinarea în familie. Cu toate acestea, legislația a lăsat loc unor interpretări ulterioare în cazul unor situații de violență asupra copilului în cadrul familiei (*i.e.* în 2005 Curtea Supremă decidea, pornind de la un caz judecat, faptul că formele ușoare de violență asupra copilului, de exemplu, lovituri ușoare în anumite părți ale corpului, înfăptuite de părinți în scop disciplinar nu pot fi condamnate conform Codului Penal), conducând la ample proteste la nivel național (*Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children*, 2015). Ca urmare, în 2010, legislația (*The Parent and Child Act*) a fost modificată prin condamnarea explicită⁵ a oricărei forme de

³ Child Welfare Act (1992) – <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/lover/barnevernloven-engelsk-01-01-2010.pdf>.

⁴ Avocatul Copilului din Norvegia: <http://barneombudet.no/english/about-the-ombudsman/>

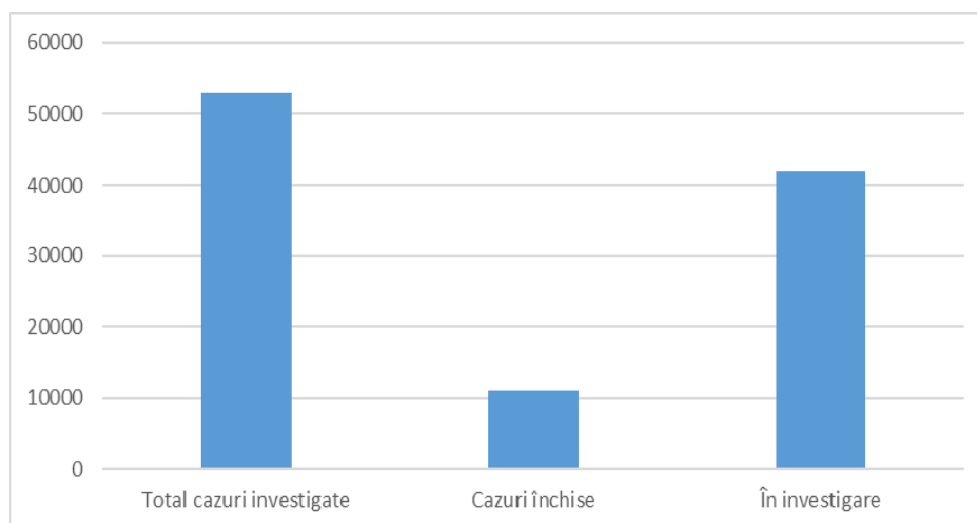
⁵ „The child must not be subjected to violence or in any other way be treated so as to harm or endanger his or her mental or physical health. This shall also apply when violence is carried out in connection with upbringing of the child. Use of violence and frightening or annoying behavior or other inconsiderate conduct towards the child is prohibited” (Copilul nu trebuie să fie supus violenței sau tratat în orice alt mod care să îi pună în pericol sănătatea fizică sau mentală. Aceasta se referă și la situațiile în care violența se exercită în legătură cu creșterea copilului. Utilizarea violenței și un comportament care să deranjeze sau să sperie copilul sau alte comportamente nepotrivite față de copil sunt interzise).

violență asupra copilului, iar Codul Penal (art. 228) specifică pedepsirea cu amendă sau închisoare a celor care încalcă prevederile legale.

4. CADRU INSTITUȚIONAL ȘI PROCEDURI DE PROTECȚIE A COPILULUI ÎN NORVEGIA

Instituțiile cu atribuții în sfera protecției sociale a copilului în Norvegia sunt:

- Ministerul Copiilor și Egalității – ce coordonează de la nivel central sistemul de protecție socială a copilului.
- Direcția pentru Familie și Copii a Norvegiei.
- Serviciile sociale pentru copil de la nivelul municipalităților.
- Comisia Județeană pentru Bunăstare Socială – autoritatea care adoptă deciziile de separare a copiilor de mediul familial, în urma recomandărilor venite din partea autorităților de la nivel municipal.

Sursa: *Statistics Norway* – <https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/saveselections.asp>.

Figura nr. 1 – Evoluția sesizărilor înregistrate de CWS în 2014.

Conform *Statistics Norway*, un caz începe cel mai adesea printr-o sesizare înaintată către Child Welfare Services (CWS), urmând ca instituția să decidă în cel mai scurt timp posibil, dar nu mai târziu de o săptămână de la momentul sesizării, dacă se va da sau nu curs acesteia. În cazurile în care o investigație este pornită, trebuie să se ajungă la o decizie cu privire la implementarea unei anumite măsuri

de protecție sau la închiderea cazului, în cel mai scurt timp posibil, dar nu mai târziu de 3 luni de la data începerii ei⁶.

Începând cu anul 2013, *Statistics Norway* publică statistica tuturor sesizărilor înaintate către CWS, inclusiv numărul cazurilor aflate sub investigație și a celor clasate⁷. Conform statisticilor înregistrate de aceeași instituție, în anul 2014, CWS a primit 53 000 de sesizări cu privire la 46 950 de copii, aproximativ la fel de multe ca și în anul prezent (diferența mai mică de 1%). Majoritatea sesizărilor au fost procesate și li s-a oferit un răspuns în termenul limită de 7 zile (cu excepția a 2% din cazuri)⁸. Din totalul sesizărilor, aproximativ 40 000 au rămas sub investigație (vezi *Figura nr. 1*).

4.1. MĂSURI DE PLASAMENT DESTINATE COPILULUI ÎN NORVEGIA

Din 2013, numărul categoriilor de măsuri de protecție socială a copilului în Norvegia a crescut de la 27 la 40⁹. Principalele măsuri de asistență socială care presupun separarea copilului de familie în Norvegia sunt cele de tip rezidențial, cele referitoare la asistența maternală și la locuințele familiale/sociale¹⁰. Există mai multe tipuri de *instituții rezidențiale* în Norvegia, cele mai multe dintre ele găzduind tineri. Ca o regulă generală, copiii cu vârste sub 12 ani sunt plasați în asistență maternală. Copiii cu vârste între 12 și 18 ani, a căror situație necesită instituționalizare, sunt plasați pe termen scurt sau lung în instituții sau case pentru tineri (en. *Youth care homes*), publice sau private (funcționează numai cu autorizație din partea statului), iar după părăsirea instituției legea prevede monitorizarea cazurilor și oferirea de sprijin social tuturor copiilor dezinstituționalizați¹¹. *Plasamentul de urgență* presupune oferirea de găzduire de scurtă durată copiilor, timp în care situația lor este evaluată astfel încât să se poată lua măsuri de lungă durată în fiecare caz¹².

4.2. MĂSURI DE SEPARARE A COPILULUI DE FAMILIE

Conform *Child Welfare Act* (1992), instituția care are dreptul de a dispune un ordin de separare a copilului din familia lui naturală (en. *care order*) este *Social*

⁶ Statistics Norway – <https://www.ssb.no/en/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng/aar/2014-12-15>.

⁷ Interesant este că din 2013 numărul categoriilor de sesizări a crescut de la 4 la 19, conform *Statistics Norway* – <https://www.ssb.no/ajax/ordforklaring?key=211644&sprak=en>

⁸ *Statistics Norway* – <https://www.ssb.no/en/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng>.

⁹ *Statistics Norway* – <https://www.ssb.no/ajax/ordforklaring?key=211646&sprak=en>.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs* – http://www.bufdir.no/en/English_start_page/The_Norwegian_Child_Welfare_Services/#11813.

¹² *Ibidem*.

Welfare Board, de la nivelul fiecărei unități administrative regionale (județ)¹³. În procesul decizional cu privire la separarea copiilor de familie, *County Social Welfare Board* (denumit în continuare Comisia) trebuie să se asigure că dovezile primite sunt conforme cu realitatea trăită de copil și că ele pot constitui o bază factuală a procesului decizional (secțiunea 7–3). Comisia poate dispune și decăderea din drepturile parentale a părinților, caz în care copilului i se va desemna un alt reprezentant legal. În aceste cazuri, Comisia poate aproba, de asemenea, și adoptarea copilului de către alte persoane (secțiunea 4–20), ordinul de adopție fiind eliberat de ministerul de resort. Legea prevede și faptul că această Comisie poate aproba adopția unui copil separat de familie, în cazurile în care părinții acestuia au fost decăzuți din drepturile parentale, numai dacă sunt îndeplinite o serie de condiții:

„*a.* Este considerat foarte probabil ca părinții să se afle în imposibilitatea permanentă de a acorda copilului îngrijirea necesară sau copilul a devenit atât de atașat de persoanele și de mediul în care au fost plasați, încât, luând în considerare o evaluare holistică, îndepărtarea lui de acest mediu i-ar cauza probleme serioase;

b. Adopția este în interesul superior al copilului;

c. Persoanele care adoptă copilul au fost îngrijitorii copilului și s-au dovedit capabili să crească un copil;

d. Sunt îndeplinite toate condițiile pentru adopție prevăzute de legislația norvegiană” (secțiunea 4–20).

Conform *Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs*, mulți părinți consideră că este dificil a da curs dreptului lor de a contacta CWS pentru ajutor în creșterea corespunzătoare a copiilor, atunci când situația o cere, din teama de a nu fi separați de copii. Aceeași instituție sfătuiește părinții și toate celelalte persoane îndreptățite să înainteze o sesizare către CWS să își exercite acest drept, motivând că măsurile de separare a copiilor de mediul familial sunt tratate cu maximă seriozitate, cu conștiința faptului că ele au un impact considerabil atât asupra copiilor, cât și a părinților și că „trebuie să existe cauze extrem de bine întemeiate pentru adoptarea acestui pas”¹⁴.

4.3. EVOLUȚIA MĂSURILOR DE PLASAMENT

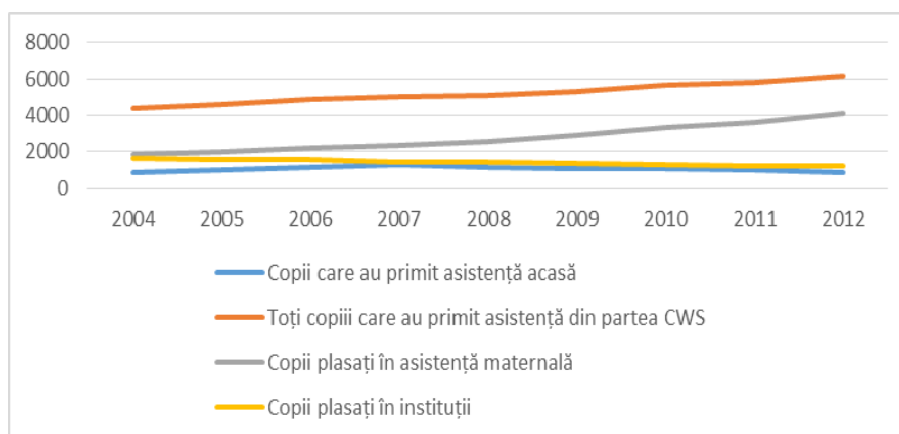
Conform *Statistics Norway*, la finalul anului 2013, existau aproximativ 14 500 de copii plasați în afara familiei, cu 4% mai mulți decât în 2012. Măsurile de plasament de tip asistență maternală reprezentau 7 din 10 cazuri¹⁵. În perioada

¹³ Norvegia este împărțită în 19 regiuni administrative, denumite județe (en. *counties*) și 428 de municipalități sau comune (en. *communes*) (Global Investment Center, 2013, p. 50–51).

¹⁴ *Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs* – http://www.bufdir.no/en/English_start_page/The_Norwegian_Child_Welfare_Services/#11813.

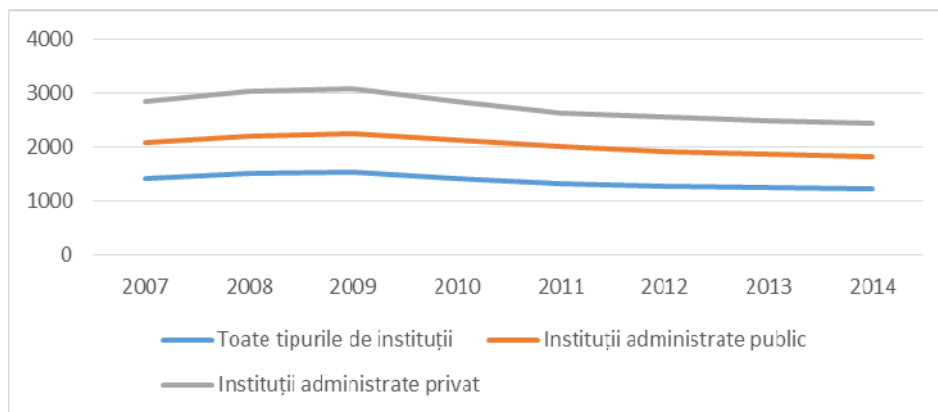
¹⁵ *Statistics Norway* – <https://www.ssb.no/en/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng/aar/2014-12-15>.

2011–2012, numărul copiilor plasați în asistență maternală a crescut cu aproape 13%. În această perioadă, numărul total al copiilor aflați în evidența CWS a crescut cu 6% (6 200 de cazuri la sfârșitul anului 2012) (vezi *Figura nr. 2*).

Sursa: *Statistics Norway* – <https://www.ssb.no/statistikkbanken/px-igraph/MakeGraph.asp?checked=true>.

Figura nr. 2 – Evoluția numărului de instituții de plasament pentru copii în Norvegia, după tipul de plasament: 2004–2012.

Sursa: Adaptare după *Statistics Norway* – <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=Barnevernsi09&nvl=&PLanguage=1&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=sosiale-forhold-og-kriminalitet&KortNavnWeb=barneverni&StatVariant=&checked=true>.

Figura nr. 3 – Evoluția numărului de copii instituționalizați în Norvegia, după tipul de management al instituției: 2007–2014.

Tabelul nr. 1

Evoluția numărului de copii (0–19 ani) care au primit asistență din partea CWS în Norvegia, pe tipuri de instituții (la 1 000 de locuitori): 2004–2012

	Total	Sub îngrijirea asistenților maternali	În instituții ale statului	Asistență acasă
2004	3,6	1,6	1,4	0,7
2005	3,8	1,7	1,3	0,8
2006	4,0	1,8	1,3	0,9
2007	4,1	1,9	1,2	1,0
2008	4,1	2,0	1,2	0,9
2009	4,3	2,3	1,1	0,8
2010	4,6	2,7	1,0	0,9
2011	4,6	2,9	1,0	0,8
2012	4,9	3,3	1,0	0,7

Sursa: Statistics Norway – <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=Barnevernsi09&nvl=&PLanguage=1&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=sosiale-forhold-og-kriminalitet&KortNavnWeb=barneverni&StatVariant=&checked=true>.

5. CADRUL LEGISLATIV PRIVIND PROTECȚIA COPILULUI ÎN ROMÂNIA

Protecția copilului în România are o istorie îndelungată, încă din vremea domnitorilor existând preocupări în acest sens (Buzducea, 2009). Domnitorul Alexandru Ipsilanti iniția în 1775 o serie de reforme care vizau îngrijirea copiilor orfani, bolnavi sau foarte săraci (Rostas, 2015¹⁶). Prevederi exprese referitoare la protecția copiilor față de abuzul din partea familiei regăsim abia în Legea nr. 3/1970 privind regimul ocrotirii unor categorii de minori (art. 1, lit. c), măsura prevăzută pentru situațiile în care *sănătatea* copilului/minorului este pusă în pericol în familie fiind cea a plasamentului familial (art. 2, lit. a). După căderea regimului comunist, legea 3/1970 rămâne în vigoare până la apariția ordonanței 26/1997 privind protecția copilului aflat în dificultate. Această ordonanță menționează (art. 14, al. 1) că *în situații excepționale* copiii pot fi plasați în regim de urgență într-o instituție rezidențială, pentru o perioadă de până la 15 zile, dacă părinții „pun în pericol securitatea, dezvoltarea sau integritatea morală a copilului prin exercitarea în mod abuziv a drepturilor părintești sau prin neglijență gravă în îndeplinirea obligațiilor de părinte”. De asemenea, este prevăzută obligația persoanelor care observă situații care impun stabilirea măsurii plasamentului de

¹⁶ <http://www.cooperativag.ro/asistenta-comunala-a-copiilor-gasiti-orfani-si-saraci-in-bucuresti-interbelic/>.

urgență de a sesiza serviciul public specializat, nefiind menționat explicit care sunt aceste situații ori persoanele obligate/mandatate în acest sens.

În România nu există încă instituția Avocatul Copilului (deși se poartă discuții în acest sens de mai mulți ani, iar în anul 2016 Ministerul Muncii și Justiției Sociale a anunțat că acest lucru se va realiza în 2017¹⁷), dar în cadrul instituției Avocatul Poporului unul dintre directorii adjuncți are atribuții și în monitorizarea respectării drepturilor copiilor.

6. SERVICII DE PROTECȚIE A COPILULUI ÎN ROMÂNIA

Atunci când situațiile de violență asupra copilului ajung în atenția instituțiilor abilitate, intervenția standard respectă prevederile H.G. 49/2011 pentru aprobarea metodologiei-cadru privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie și a metodologiei de intervenție multidisciplinară și interinstituțională privind copiii exploatați și aflați în situații de risc de exploatare prin muncă, copiii victime ale traficului de persoane, precum și copiii români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state, și implică parcurgerea etapelor managementului de caz. În practică, implementarea acestor prevederi se realizează ținând cont de standardele minime de calitate în domeniul serviciilor sociale pentru victime ale violenței în familie (copii și adulți) și, desigur, în coroborare cu legea-cadru în domeniul protecției copilului, Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. De reținut faptul că în România semnalarea cazurilor de violență asupra copilului este obligatorie pentru angajații din cadrul instituțiilor publice/private care lucrează cu copii, în timp ce pentru alte persoane care asistă/participă la astfel de situații, semnalarea reprezintă o posibilitate.

Ulterior identificării cazului de abuz/neglijare, solicitarea serviciilor de specialitate poate fi realizată în mai multe modalități: cerere directă din partea familiei/copilului/reprezentantului legal al acestuia, referire din partea altei instituții publice sau private, semnalare/sesizare scrisă sau telefonică din partea altor persoane decât membrii familiei/reprezentantul legal sau autosesizare. Evaluarea inițială, ce are rolul de a confirma sau infirma existența unui caz de violență, este realizată de asistentul social și psihologul din cadrul compartimentul Telefonul Copilului, de la nivelul DGASPC, care se deplasează împreună cu un lucrător de poliție la locul unde se află copilul. În funcție de rezultatele evaluării inițiale, asistentul social va decide dacă este sau nu necesară instituirea plasamentului în regim de urgență, continuarea managementului de caz sau închiderea acestuia

---

¹⁷ <http://www.mmuncii.ro/j33/index.php/ro/comunicare/comunicate-de-presa/4885-cp-avocatul-copilului-01062017>.

prin referire sau orientare către alt serviciu sau instituție autorizată (AIDA, 2010, 99, 100).

În *Studiul conclusiv bazat pe evaluarea la nivel național a DGASPC, SPAS și a altor instituții și organizații implicate în sistemul de protecție a copilului*, realizat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice în parteneriat cu Fundația SERA România (2013), datele obținute în urma colectării informațiilor privind activitatea DGASPC în domeniul violenței asupra copilului sugerează existența unui grad ridicat de respectare a prevederilor legale în domeniu. Astfel, 88,64% dintre DGASPC-uri au înființat Telefonul Copilului, iar în 71,43% dintre acestea funcționează și echipa mobilă. Cu toate acestea, în anul 2010¹⁸, doar 29,52 % dintre cazurile de violență asupra copilului înregistrate la DGASPC au fost semnalate prin Telefonul Copilului. Totodată, 59,52% dintre DGASPC-uri dispun de o metodologie specială de lucru privind cazurile de violență în familie, iar 54,76% au și o metodologie specială de monitorizare a acestor cazuri.

Conform Hotărârii nr. 539 din 9 iunie 2005 pentru aprobarea Nomenclatorului instituțiilor de asistență socială și a structurii orientative de personal, a Regulamentului cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de asistență socială, precum și a Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 68/2003 privind serviciile sociale, copiii victime ale violenței sau cei care prezintă risc înalt de victimizare, pot beneficia de servicii de suport în cadrul centrelor pentru prevenirea abuzului, neglijării și exploatării sau în cadrul centrelor de consiliere pentru copilul abuzat, neglijat, exploatat, acreditate conform legislației în vigoare (Legea 197/2012 privind asigurarea calității în domeniul serviciilor sociale și a actelor normative conexe).

7. DESCRIEREA CANTITATIVĂ A VIOLENȚEI ASUPRA COPILULUI ÎN ROMÂNIA

În anul 2016, conform datelor statistice prezentate de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție¹⁹, la nivelul DGASPC-urilor²⁰ s-a înregistrat un număr de 14 323 de cazuri de violență exercitată asupra copilului. Dintre acestea, 13 303 (92,87%) au avut loc în cadrul familiei, iar cea mai frecventă formă de violență a fost neglijarea, cu 7 270 (71,22%) de cazuri. În ceea ce privește profilul copiilor abuzați, 7 786 (54,36%) sunt din mediul rural și 6 537 (45,64%) din mediul urban, cea mai afectată categorie de vârstă fiind cea cuprinsă între 10 și 13 ani – 3 228 (22,53%) cazuri. Distribuția pe sexe a copiilor nu indică

¹⁸ Studiul a vizat activitatea desfășurată în perioada 2010–2011 de autoritățile competente în protecția copilului.

¹⁹ Date disponibile *online* la adresa: <http://www.copii.ro/statistici/>. Accesat la data de 25.01.2016.

²⁰ Cu excepția D.G.A.S.P.C. Ilfov.

diferențe semnificative în ceea ce privește abuzul suferit. În urma înregistrării cazurilor la nivelul DGASPC, copiii au beneficiat de următoarele servicii: servicii de reabilitare – 9 680 (consiliere psihologică – 8 746, psihoterapie – 44, alte terapii – 890), servicii medicale – 278, servicii educaționale – 350 (reintegrare școlară – 299, orientare și pregătire profesională – 51) și consiliere juridică – 6 929.

Tabelul nr. 2

Evoluția cazurilor de abuz, neglijare, exploatare asupra copilului în perioada 2008–2016, România, pe tipuri și medii de rezidență

An	Total cazuri	Cazuri care au avut loc în familie	Copii rămași în familie cu servicii furnizate	PRU prin dispoziția Directorului DGASPC	PRU prin ordonanță președințială	Urban	Rural
2016	14 323	13 303	11 349	2 734	216	6 537	7 786
2015	13 546	12 616	9 809	2 961	270	5 970	7 576
2014	12 542	11 721	9 307	3 042	191	5 742	6 800
2013	12 192	11 466	9 028	3 020	144	5 521	6 671
2012	12 074	11 350	7 602	2 754	149	5 213	6 861
2011	11 036	10 287	6 726	2 175	300	5 035	6 001
2010	11 232	10 395	7 718	2 112	229	4 929	6 303
2009	11 686	10 763	8 521	1 914	180	5 214	6 472
2008	11 641	10 610	8 127	1 906	309	5 328	6 313

Sursa: Prelucrare după datele furnizate de ANPDCA.

Datele prezentate sugerează o evoluție relativ constantă, pe cei nouă ani, a cazurilor de violență exercitată asupra copilului înregistrate la nivelul D.G.A.S.P.C. Remarcăm, de asemenea, orientarea specialiștilor către soluționarea cazurilor prin menținerea copilului în familie, cu furnizarea serviciilor sociale necesare. Pe de altă parte, datele puse la dispoziție de ANPDCA prezintă serviciile de care beneficiază copilul, însă lipsesc date cu privire la serviciile de care beneficiază și părinții. Mai mult, deși cunoaștem măsurile dispuse de autorități în cazul copiilor victime și serviciile de care aceștia beneficiază, lipsesc datele referitoare la evoluția cazurilor.

Observăm că plasamentul în regim de urgență a fost dispus cu precădere de către directorul DGASPC, fapt ce implică existența acordului parental pentru dispunerea măsurii. Situația poate fi interpretată și din perspectiva factorilor invocați de părinți pentru folosirea violenței în creșterea și educarea copilului: sărăcia (68% – procente cumulate), promiscuitatea (57% – procente cumulate), lipsa sprijinului din partea statului pentru familiile cu probleme (22% – procente cumulate) și numărul mare de copii nedorți (22% – procente cumulate) (Salvați Copiii, 2013, 28).

Distribuția cazurilor pe medii de rezidență vine să susțină literatura de specialitate, conform căreia părinții din mediul rural apelează, în mai mare măsură

decât părinții din mediul urban, la disciplinarea copiilor prin aplicarea pedepselor corporale (Baciu *et al.*, 2012). De reținut însă: „corecțiile precum «lovitul ușor cu palma», «urecheatul» nu sunt percepute de părinți (și, într-o anumită măsură, nici de copii) ca fiind acte din sfera abuzului fizic; nivelul abuzului fizic ușor, în populația de părinți, are o incidență cuprinsă între 38 și 63 de procente și aproximativ 20% dintre părinți (la care se adaugă și alte persoane care au în îngrijire copii) apreciază pozitiv bătaia ca mijloc de corecție” (Salvați Copiii, 2013, 39).

Analiza statisticilor oficiale din ultimii cinci ani relevă faptul că evoluția cazurilor de violență exercitată asupra copilului a fost una constantă, însă îngrijorătoare pentru specialiștii în domeniu. Astfel, în 2014 s-au înregistrat 12 542 de cazuri, în 2013 – 12 192, în 2012 – 12 074, în 2011 – 11 036 și în 2010 – 11 232 de cazuri. De reținut însă că acest fenomen este unul raportat, în continuare, sub valoarea lui reală, îndeosebi ca urmare a incidenței lui în spațiul familiei, greu accesibil instituțiilor abilitate (Pirneci, 2012).

În ceea ce privește intervenția specialiștilor, deși în 2015 cele mai multe dintre cazuri (9 482/92,89%) au avut loc în cadrul familiei, iar 7 560 (74,06%) de copii au fost lăsați în familie, pentru 2 065 (20,23%) de copii s-a dispus plasamentul în regim de urgență de către directorul D.G.A.S.P.C. și doar pentru 181 (1,77%) de copii instanța a dispus măsura plasamentului, cu ordonanță președințială. Prin urmare, în România plasarea copilului în afara mediului familial reprezintă soluția ultimă. Afirmatia este susținută și de datele obținute în cadrul proiectului BECAN – Balkan Epidemiological Study on Child Abuse and Neglect la care România a participat în perioada 2009–2012. Astfel, pe baza analizării a 288 de dosare privind situația copiilor victime ale violenței, aflate în evidența D.G.A.S.P.C. din 16 județe și un sector al municipiului București, s-a constatat că, în timp ce majoritatea cazurilor au fost semnalate de poliție (30,2%) și servicii sociale (24%), în 41,3% din cazuri planul de intervenție dezvoltat pentru copil prevedea acordarea suportului de specialitate în cadrul familiei.

8. ASEMĂNĂRI ȘI DEOSEBIRI LEGISLATIVE PRIVIND PROTECȚIA COPILULUI ÎN ROMÂNIA ȘI NORVEGIA – CONTEXT SOCIO-CULTURAL ȘI IMPLICAȚII PRACTICE

Filosofia din spatele sistemelor de protecție socială a copiilor, bunăoară a legilor care circumscriu fiecare astfel de sistem modern, este puternic influențată de cultura dominantă din jurisdicția respectivelor legi. Modelul nordic al statului bunăstării, reprezentativ pentru țările scandinave, este adesea oferit drept exemplu pentru modul în care reușește să balanseze responsabilitatea individuală cu solidaritatea socială (Andersen *et al.*, 2007; Nordic Centre for Welfare and Social Issues Finland, 2013). Cu toate acestea, în ultimii ani, sistemul norvegian de protecție socială a copilului a întâmpinat multe critici cu privire la măsurile de separare a copiilor de familie întreprinse de *Barnevernet*, acesta găsimdu-se în

centrul unor adevărate scandaluri mediatice (ultimul cel mai notabil astfel de caz fiind cel al familiei B.).

Analiza comparativă a textelor de lege în vigoare privind protecția copilului în România, respectiv Norvegia²¹, arată că există mai multe asemănări decât deosebiri legislative între cele două țări. Cu toate acestea, chiar și acolo unde asemănările sunt foarte mari, pot fi identificate nuanțe diferite, explicabile prin natura contextelor socio-culturale din fiecare țară, nuanțe care devin vizibile în modul în care legea este implementată. În cele ce urmează ne-am propus discutarea câtorva astfel de puncte de convergență/divergență prin prisma contextului socio-cultural, precum și a implicațiilor lor practice, mai exact: **1.** Interzicerea vătămării fizice și mentale a copilului; **2.** Dreptul copilului de a fi auzit și dreptul copilului la participare; **3.** Implicarea familiei în soluționarea propriilor probleme și importanța acordată legăturii copilului cu familia naturală; **4.** Principiul interesului superior al copilului și principiul subsidiarității.

8.1. INTERZICEREA VĂTĂMĂRII FIZICE ȘI MENTALE A COPILULUI

Atât Norvegia, cât și România s-au aliniat prevederilor legislative de la nivel internațional privind protecția copilului, interzicând prin lege vătămarea fizică sau mentală a acestuia de către orice persoană. În ciuda alinierilor legislative, la nivel social există grade diferite de toleranță a abuzului în fiecare dintre cele două țări. În România factorul cultural este încă uzitat ca o scuză pentru abuzurile exercitate asupra copilului. În mod concret, în rândul unora dintre părinți această toleranță se manifestă prin utilizarea pedepselor corporale ca formă legitimă de educare a copiilor:

Prin opoziție, se poate argumenta că, în Norvegia, toate formele de abuz fizic asupra copilului sunt respinse, nu doar ca o prevedere legală, ci și ca o normă a culturii dominante. Sistemul valoric dominant în fiecare dintre cele două țări cunoaște diferențe notabile.

8.2. DREPTUL COPILULUI DE A FI AUZIT ȘI DREPTUL COPILULUI LA PARTICIPARE

Legile ambelor țări promovează dreptul copilului de a fi auzit și de a-și exprima opinia asupra oricărei probleme care îl privește. Legea română stipulează: „copilul capabil de discernământ are dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește” (art. 24, paragraful 1), inclusiv cu privire la procedurile judiciare și administrative. În România este obligatorie ascultarea copilului în orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, dacă acesta a împlinit vârsta de 10 ani, în timp ce în Norvegia, acest prag de vârstă este

²¹ Mai exact, analiza *Child Welfare Act* din 1992 în Norvegia și a Legii 272/2004 în România.

stabilit la 7 ani²². Ambele legi prevăd, însă, că poate fi ascultat și copilul care nu a atins aceste praguri de vârstă. În România acest lucru are loc atunci când autoritatea competentă apreciază că audierea copilului este necesară pentru soluționarea cauzei (art. 23, paragraful 2), iar „opiniile copilului ascultat vor fi luate în considerare și li se va acorda importanța cuvenită, în raport cu vârsta și cu gradul de maturitate a copilului” (art. 24, paragraful 4). În Norvegia opinia copiilor mai mici de 7 ani trebuie să fie luată în considerare în soluționarea cazurilor, atât timp cât ei sunt capabili să își formuleze propriile opinii (secțiunea 6–3, paragraful 1).

În ambele situații, decizia finală cu privire la necesitatea ascultării copilului sau, după caz, deciziile cu privire la capacitatea acestuia de a-și formula opiniile sau nivelul de „maturitate” rămân în seama autorităților. Legea română prevede și că „orice copil poate cere să fie ascultat [în orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește]. În caz de refuz, autoritatea competentă se va pronunța printr-o decizie motivată (art. 24, paragraful 5). Este dificil de stabilit ce anume reprezintă o „decizie motivată” și de câte ori s-a apelat la una în țara noastră sau de câte ori autoritățile norvegiene au considerat un copil incapabil să își formuleze propriile opinii. Întrucât nu există criterii exacte după care să se evalueze cazurile în care un copil ar fi incapabil să formuleze opinii proprii relevante pentru soluționarea propriei situații problematice, în contextul complexității și diversității cazurilor cu care se confruntă asistenții sociali în practică este ușor de înțeles de ce uneori apar neclarități și nemulțumiri cu privire la procedurile întreprinse.

Un alt aspect care merită menționat este faptul că nici legea românească, nici cea norvegiană nu fac explicit diferența dintre ascultare și participare. Deși Convenția ONU privind Drepturile Copilului prevede că în cazurile în care se dispune separarea copilului de părinți, fără consimțământul celor din urmă, „toate părțile interesate trebuie să aibă posibilitatea de a participa la dezbateri și de a-și face cunoscute punctele de vedere” (art. 9, paragraful 2), legislațiile majorității țărilor semnatare folosesc ascultarea copiilor ca un substitut pentru participare, când în realitate ascultarea este numai una dintre acțiunile care contribuie la asigurarea participării. Participarea copiilor la procedurile judiciare s-a dovedit dificilă, în special în cazurile în care sănătatea copiilor este pusă în pericol (Vis *et al.*, 2011), deși studiile arată că tocmai în astfel de situații participarea poate avea efecte benefice notabile (Vis *et al.*, 2011; Willumsen și Skivenes, 2005; Archard și Skivenes, 2009). Un studiu calitativ realizat asupra unui eșantion restrâns de asistenți sociali cu experiență îndelungată în sfera protecției copilului din Marea Britanie și Norvegia (N = 53) a urmărit, printre altele, identificarea percepțiilor acestora cu privire la participarea copiilor la soluționarea cazurilor. Studiul a arătat că majoritatea asistenților sociali considerau că există anumite

---

²² Cf. Legii 272/2004, art. 24, paragrafele 1–3 și *Child Welfare Act* din 1992, secțiunea 6–3, paragraful 1.

circumstanțe în care nu este potrivit a implica copilul în soluționarea cazului. Cel mai des invocate astfel de circumstanțe au fost cele de abuz sexual și cele de violență domestică. Autorii studiului au concluzionat: „copiii ar trebui să participe la procesul decizional, nu doar să fie ascultați numai pentru ca opiniile lor să fie desconsiderate sau ignorate” (Archard și Skivenes, 2009). Modul în care poate fi asimilat legislativ și la nivelul practicii acest deziderat rămâne problematic și deschis discuției. O cale pentru asigurarea acurateței cu care sunt implementate cele mai uzitate criterii pentru evaluarea posibilităților de implicare activă a copilului în soluționarea propriilor cazuri la acest moment (și anume, capacitatea de a-și formula ideile, nivelul de maturitate și discernământul) este instruirea specială în acest sens a asistenților sociali din prima linie. Specializarea asistenților sociali care activează în protecția copilului trebuie să pună accent pe dobândirea unor abilități superioare de comunicare cu copiii și de interpretare a mesajelor acestora (Vis *et al.*, 2012; Young *et al.*, 2014).

8.3. IMPLICAREA FAMILIILOR ÎN SOLUȚIONAREA PROPRIILOR PROBLEME ȘI IMPORTANȚA LEGĂTURII COPILULUI CU FAMILIA NATURALĂ

Legislația românească prevede că autoritățile publice și organismele private autorizate în condițiile legii „sunt obligate să implice familia în toate deciziile, acțiunile și măsurile privitoare la copil” (art. 2, paragraful 4). Legile ambelor țări stipulează faptul că, în situațiile în care există dificultăți familiale care pun în pericol dezvoltarea copilului, trebuie să se intervină în primă instanță prin discutarea cu familia/părinții, prin procese de sprijinire a familiei. În legislația norvegiană acestea din urmă iau forma măsurilor de sprijinire a părinților (en. *parental support measures*)²³. Aceste prevederi sunt și ele în concordanță cu actele normative de la nivel internațional.

Obligativitatea implicării părinților și a considerării opiniei lor intră în conflict cu dreptul autorităților de a institui măsuri de separare a copilului de părinți atunci când ele sunt întreprinse împotriva dorinței acestora, în situațiile în care autoritățile consideră că menținerea în mediul familial ar putea afecta dezvoltarea copilului. Conform *Barnevernet*, în Norvegia măsurile de separare a copiilor de familie fără consimțământul părinților se adoptă cu maximă precauție, „doar dacă există deficiențe serioase în îngrijirea de zi cu zi sau dacă copilul este maltratată sau supus acasă altor violențe grave, abuzuri sau neglijării”²⁴. În ambele țări prevenirea separării de familie este prezentată ca un obiectiv major al autorităților pentru protecția copilului; în textul legii românești, însă, el este mai

²³ Cf. Legii 272/2004, art. 33, paragraful 2 și *Child Welfare Act* din 1992, secțiunea 4–4.

²⁴ Comunicat oficial al *Barnevernet*, trimis ca răspuns la solicitarea Ziare.com: <http://www.ziare.com/diaspora/romani-norvegia/exclusiv-protectia-copilului-din-norvegia-ne-raspunde-copiii-sunt-luati-din-familii-daca-sunt-maltratati-sau-abuzati-1404441>.

accentuat, precizându-se că „orice separare a copilului de părinții săi, precum și orice limitare a exercițiului drepturilor părintești trebuie să fie precedate de acordarea sistematică a serviciilor și prestațiilor prevăzute de lege, cu accent deosebit pe informarea corespunzătoare a părinților, consilierea acestora, terapie sau mediere, acordate în baza unui plan de servicii” (art. 33, paragraful 2). Acest lucru poate explica de ce în România numărul copiilor separați de familie este mai scăzut decât în Norvegia.

8.4. PRINCIPIUL INTERESULUI SUPERIOR AL COPILULUI ȘI PRINCIPIUL SUBSIDIARITĂȚII

Toate diferențele de implementare a legislației privind protecția copilului în România și Norvegia discutate până acum sunt circumscrise modului în care este interpretat principiul interesului superior al copilului în fiecare caz. Atât legea română, cât și cea norvegiană promovează cu prioritate acest principiu²⁵, care se află la baza tuturor sistemelor moderne de protecție socială a copiilor.

În jurul anului 2000 se poate observa o intensificare în rândul comunității academice scandinave a îngrijorărilor privind modul în care este implementat în practica asistenței sociale principiul interesului superior al copilului (vezi: Ericsson, 2000; Archard și Skivenes, 2009; Picot, 2014 ș.a.). Premisa mai mult sau mai puțin vizibilă a tuturor argumentelor pro sau contra existenței unor ambiguități în aplicarea acestui principiu este aceea că protecția socială a copiilor poate fi înțeleasă fie ca un mecanism de control social, fie ca un instrument de emancipare a copilului ca membru cu drepturi depline în familia, respectiv, societatea modernă. Din acest punct de vedere, principiul interesului superior al copilului, prin care acestuia i se acordă independență din punct de vedere social, devine o sabie cu două tăișuri: pe de o parte, el (re)pune în drepturi copilul ca individualitate, având nevoi specifice și dreptul de a i se răspunde acestor nevoi și de a fi ascultat de societate, și, pe de altă parte, principiul legitimează statul să intervină în familie, acolo unde se consideră că ar exista violări ale acestor drepturi. Se creează astfel un efect paradoxal: principiul interesului superior al copilului afirmă și apără independența și individualitatea copilului în societate, cu costul creșterii controlului social asupra familiilor. În urma unei analize a evoluției istorice a legislației privind protecția copilului în Norvegia, din 1986, când s-a emis prima astfel de lege, și până la ultimele modificări legislative din 1992, Picot (2014) argumentează că controlul social al statului asupra familiei a evoluat de la forme explicite – precum pedepsele aplicate părinților care nu au grijă de copiii, permițându-le acestora să devină o amenințare pentru societate, la forme implicite, ascunse în spatele unor principii precum cel al interesului superior al copilului.

Atât legea română, cât și cea norvegiană legitimează intervenția statului în familie atunci când interesul superior al copilului o cere, însă modul în care este

²⁵ Cf. Legii 272/2004, art. 2, paragrafele 1–3 și *Child Welfare Act* din 1992, secțiunea 4–1.

interpretat acest interes în fiecare societate dictează niveluri diferite de toleranță a diferitelor forme de abuz asupra copiilor în familie. În plus, sistemul de asistență socială din România, prin Legea 292 din 2011²⁶, are la bază principiul subsidiarității, conform căruia „în situația în care persoana sau familia nu își poate asigura integral nevoile sociale, intervin colectivitatea locală și structurile ei asociative și, complementar, statul” (art. 5, b.). Cu alte cuvinte, statul român pune un foarte mare accent pe responsabilitatea indivizilor, familiei și comunității în asigurarea bunăstării proprii și a apropiaților, în timp ce statul norvegian acționează ca un gardian direct al copilului, putând interveni în ajutorarea copilului nu doar sub rezerva complementarității cu eforturile din mediul de viață apropiat al copilului. În acest sens se poate spune că, în Norvegia, dependența copilului față de familie este înlocuită cu dependența lui față de stat (Picot, 2012).

În concluzie, între legile privind protecția copilului din România și Norvegia există mai multe asemănări decât deosebiri. Diferențele cu adevărat notabile apar în ceea ce privește modalitățile de aplicare a legii, diferențe ce devin cel mai evidente în cazul măsurilor de asistență socială ce presupun separarea copilului de familie, mai exact în ceea ce ajunge să fie motiv suficient pentru ca asistenții sociali să propună separarea copilului de familie în fiecare dintre cele două țări. Aceste diferențe se datorează contextului socio-istoric și cultural local, în special nivelului la care s-a ajuns în negocierea valorilor sociale și a principiilor fundamentale de funcționare socială în fiecare dintre cele două țări. Aceste aspecte sunt reflectate în filosofii de la baza sistemelor de protecție socială, indiferent de țară. În timp ce sistemul de protecție socială românesc este încă puternic centrat pe intervenția în situații de dificultate, sistemul norvegian se axează pe prevenție, intervenție timpurie și sprijin (Kojan și Lonne, 2012), cu implicații notabile în practică, în modul în care asistenții sociali răspund nevoilor familiilor și copiilor.

9. PRACTICA SENSIBILĂ CULTURAL – O NECESITATE A RESPECTĂRII DREPTURILOR OMULUI?

Definită drept „conștientizare ridicată a modalității în care beneficiarii trăiesc experiența individualității lor și își manageriază deosebirile și similitudinile cu alte individualități în cadrul unui context social mai larg” (Simmons *et al.*, 2008, 8), competența culturală nu se reduce doar la cunoașterea elementelor de ordin cultural specifice beneficiarului, ci presupune cunoașterea celor definatorii pentru cultura de care aparține asistentul social, abilitatea de a folosi aceste cunoștințe și, dacă este posibil, cunoașterea limbii materne a beneficiarului (Boyle și Springer, 2001). Motiv pentru care se recomandă angajarea, în cadrul instituțiilor de asistență socială, a unor specialiști din rândul minorităților etnice și a unor interpreți. De

---

²⁶ Legea 292/2011 a asistenței sociale: <http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/LEGI/L292-2011.pdf>.

reținut însă că această competență culturală este un proces de învățare care se întinde pe durata întregii cariere (Simmons *et al.*, 2008; Boyle și Springer, 2001). Competența culturală nu există însă doar la nivel micro (specialist), ci și la nivel mezo (organizație) și macro (sistem) (Cross, 2011), astfel că o abordare sensibilă cultural (*cultural sensitive*) presupune colaborarea între toate aceste trei niveluri.

În mod concret, în practica asistenței sociale, competența culturală poate fi identificată la nivelul programelor fundamentate științific, de exemplu, care se dezvoltă ținând cont și de valorile și credințele beneficiarilor, fapt care, desigur, favorizează eficiența acestora.

Reacția românilor față de intervenția autorităților norvegiene în cazul B., descris în debutul lucrării, a fost amplificată de suspiciunea discriminării părinților pe criterii de ordin religios și cultural²⁷. Toleranța profesioniștilor din sistemul norvegian de protecție a copilului față de identitatea culturală a părinților B. și, în mod particular, a tatălui, s-a oprit în momentul în care aceștia au aplicat pedepse corporale copiilor. Măsura înlăturării copiilor B. din familie a fost însă interpretată ca un abuz de către părinții B. și familia extinsă a acestora din România, precum și de către o parte a opiniei publice din România, unde, așa cum aminteam anterior, pare a exista o toleranță mai mare față de forme considerate mai puțin grave de violență asupra copilului (Salvați Copiii, 2013, 39). Fără a încuraja justificarea culturală a violenței de orice natură, îndreptată asupra copilului, consideram necesară adaptarea intervenției asistenților sociali la identitatea culturală a beneficiarilor.

În opinia lui M. Yasui (2015), de exemplu, măsura în care asistenții sociali respectă diversitatea umană, și în mod particular, cultura de care beneficiarul aparține, influențează în mod direct implicarea beneficiarului în procesul de evaluare psiho-socială și în furnizarea serviciilor de suport. Totodată, autorul menționat afirmă că importanța acordată contextului cultural este cu atât mai mare în domeniul protecției familiei și copilului cu cât normele de creștere și îngrijire a copilului sunt fundamentate cultural. O modalitate prin care asistenții sociali norvegieni ar fi dat dovadă de mai multă sensibilitate față de cultura familiei B. ar fi putut consta în înscrierea părinților B. la cursuri de educație parentală, unde aceștia ar fi putut să deprindă practici pozitive de educare a copiilor și evitarea aplicării pedepselor corporale. În cadrul unui studiu calitativ realizat de Kriz și Skivenes (2010), un număr semnificativ de asistenți sociali norvegieni și-au exprimat îngrijorarea privind acuratețea evaluării pe care o realizează atunci când au beneficiari din minoritățile etnice, continuând cu prezența unei incertitudini în ceea ce privește interacțiunea cu aceștia (e.g. comportament adecvat, percepția asupra genului) și îngrijorare pentru copiii provenind din aceste familii (inclusiv lipsa participării acestora în activități care le-ar facilita integrarea în societate pe termen lung sau temerea că acești copii nu beneficiază de servicii adecvate nevoilor lor).

²⁷ <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-20708995-cazul-B-exemplu-ciocnire-civilizatiilor-autoritatile-norvegiene-luat-cei-cinci-copii-custodie-motiv-violenta-fizica-parintii-recunosc-palme-fund-dar-reclama-masuri-disproportionate-cronologia-e.htm>. Accesat la data de 27.01.2016.

În aceeași ordine de idei, cu referire la programele de suport dezvoltate pentru copiii abuzați fizic și sexual, B.E. Saunders *et al.* (2015, 15) afirmă că „valorile și credințele cu privire la aspecte ce țin de violența asupra copilului, precum sexualitate, nuditate, practici de disciplinare a copilului, legături de familie, respect pentru vârstnici, intimitate personală și familială, roluri în cadrul familiei, acceptarea străinilor, și atitudini față de solicitarea ajutorului, sunt influențate și adesea direct orientate de identificarea familiei cu un anumit mediu cultural, religios și rasial/etnic”. De asemenea, Kriz și Skivenes (2010) subliniază provocările determinate de valorile diferite ale beneficiarilor în creșterea și educarea copiilor-inclusiv percepția asupra nevoilor, respectiv a drepturilor copilului, dar și a unei înțelegeri diferite a societății de destinație, a sistemului de protecție a copilului și a rolului asistenților sociali (e.g. asocierea cu forțele de ordine/poliția). De exemplu, în Norvegia, copilul este perceput ca o persoană cu drepturi depline, care este crescută și educată pentru a ajunge să devină independentă, ceea ce poate contrazice anumite valori mai ales în cazul familiilor cu orientare tradițională cu privire la rolul propriilor copii.

Și în România actele normative în vigoare, ce reglementează domeniul asistenței sociale, promovează respectul față de diversitatea umană²⁸. Astfel, printre valorile și principiile asistenței sociale enunțate în cadrul art. 5 din Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale se numără și nediscriminarea „potrivit căreia persoanele vulnerabile beneficiază de măsuri și acțiuni de protecție socială fără restricție sau preferință față de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, categorie socială, opinie, sex ori orientare sexuală, vârstă, apartenență politică, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectare HIV sau apartenență la o categorie defavorizată”. Și în Legea nr. 466/2004 privind statutul asistentului social, art. 21, alin. 2, se subliniază faptul că „asistentul social nu trebuie să practice, să tolereze, să faciliteze sau să colaboreze la nici o formă de discriminare bazată pe rasă, etnie, sex și orientare sexuală, vârstă, convingeri politice sau religioase, statut marital, deficiență fizică sau psihică, situație materială și/sau orice altă preferință, caracteristică, condiție sau statut”. Obligație reluată și în Codul deontologic al profesiei de asistent social, art. 24, alin. 1–3.

În aceste condiții, este absolut necesar ca asistentul social să își dezvolte așa-numita „competență culturală”, promovată și de Asociația Națională a Asistenților Sociali din Statele Unite ale Americii (NASW) în cadrul Codului de etică, revizuit în acest sens în 2008²⁹. Menționăm totodată faptul că Asociația a dezvoltat și 10 standarde privind dezvoltarea și aplicarea competenței culturale în practică³⁰.

²⁸ De asemenea, România dispune de un cadru legal și instituțional specific problematicii discriminării stabilit în baza O. G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

²⁹ Text disponibil online la adresa: <http://www.socialworkers.org/pubs/code/code.asp>. Accesat la 24.08.2015.

³⁰ Material disponibil online la adresa: <http://www.naswdc.org/practice/standards/NASWCulturalStandards.pdf>. Accesat la 24.08.2015.

Abordarea situației beneficiarului ținând cont de contextul cultural de care acesta aparține are rolul de a facilita implicarea acestuia în diagnoza și soluționarea problemelor cu care se confruntă, o mai bună relaționare cu asistentul social și echipa multidisciplinară și, implicit, o creștere a eficienței serviciilor de suport furnizate. Actele de violență exercitate de părinți asupra copilului, care se încadrează în definiția propusă de Organizația Mondială a Sănătății³¹, precum și în definițiile propuse de legiuitorul fiecărui stat în parte trebuie analizate în contextul cultural de care aparține beneficiarul, fără a fi însă justificate de acesta.

BIBLIOGRAFIE

1. AIDA (2010). *Manual de bune practici sociale*. Cluj-Napoca: Editura Risoprint.
2. ANDERSEN, T.M.; HOLMSTRÖM, B.; HONKAPOHJA, S.; KORKMAN, S.; SÖDERSTRÖM, H.S.; VARTAINEN, J. (2007). The Nordic Model. Embracing globalization and sharing risks The Research Institute of the Finnish Economy (ETLA). Taloustieto Oy: Yliopistopaino, Helsinki. Disponibil online la <http://economics.mit.edu/files/5726> [Accesat la 07.02.2016].
3. ANTON, G.C. (2010), Imigranți și refugiați, în D. Buzducea (coord.). *Asistența socială a grupurilor de risc*. 587–630. Iași: Polirom.
4. ARCHARD, D. ȘI SKIVENES, M. (2009). Balancing a Child's Best Interests and a Child's Views. *International Journal of Children's Rights*, 17: 1–21.
5. ARCHARD, D. ȘI SKIVENES, M. (2009). Hearing the child. *Child and Family Social Work*, 14: 391–399.
6. BACIU, C.; VOICU, C.; ANTAL, I; MEZEI, E. ȘI ROTH, M. (2012). Abusive Parents from Rural and Urban Areas. *Revista de Asistență Socială*, XI, 2, 1–8.
7. BERTOTTI, T. (2015). Resources reduction and welfare changes: tensions between social workers and organisations. The Italian case in child protection services, *European Journal of Social Work*, 1–14.
8. BOYLE, D. P.; SPRINGER, A. (2001). Toward a Cultural Competence Measure for Social Work with Specific Populations, *Journal of Ethnic and Cultural Diversity in Social Work*, 9, 3–4, 53–71.
9. BUZDUCEA, D. (2013). Copii în alte situații de vulnerabilitate. În M. Preda (coord.), *Analiza situației copiilor din România* (93–115). UNICEF, București: Vanemonde.
10. CHILD WELFARE Act (1992) – <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/lover/barnevernloven-engelsk-01-01-2010.pdf>.
11. Council of Europe – Commissioner for Human Rights, CommDH/IssuePaper(2006)1REV, Updated version January 2008. *Children and corporal punishment: „The right not to be hit, also a children's right”* <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CommDH/IssuePaper%282006%291&Language=lanEnglish&Ver=REV>. Accesat la 07.02.2016.
12. CROSS, T.L. (2011). Cultural competence. În T. Mizrahi și L.E. Davis (eds.). *Encyclopedia of Social Work* (20th edition) (487–491). Washington, New York: NASW Press și Oxford University Press.

---

³¹ Violența asupra copilului este definită de Organizația Mondială a Sănătății (1999) ca fiind coroborarea „tuturor formelor de rău tratament fizic și/sau emoțional, abuz sexual, neglijare sau tratament neglijent, exploatare economică sau orice alt tip de exploatare, care dăunează sau pot dăuna sănătății, supraviețuirii, dezvoltării sau demnității copilului, în contextul unei relații de responsabilitate, încredere sau putere” (*apud* Krug *et al.*, 2002, 59).

13. ERICSSON, K. (2000). Social Control and Emancipation and Ambiguities in Child Welfare. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 1(1), 16–26.
14. Every Child Matters Education Fund (2012). *Child Abuse & Neglect Deaths in America*. Washington, D.C. Material disponibil online la adresa: http://everychildmatters.org/storage/documents/pdf/reports/can_report_august2012_final.pdf. Accesat la 09.01.2013.
15. Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children (2015) *Corporal punishment of children in Norway* <http://www.endcorporalpunishment.org/assets/pdfs/states-reports/Norway.pdf>. Accesat la 08.02.2016.
16. GLOBAL INVESTMENT CENTER (2013). *Norway Country Study Guide, vol. 1. Strategic Information and Developments*. International Business Publications: Washington, DC, USA.
17. GRACIA, E. ȘI HERRERO, J. (2008). Is It Considered Violence? The Acceptability of Physical Punishment of Children in Europe. *Journal of Marriage and Family*, 70, 1, 210–217.
18. KOJAN, B. H, LONNE, B. (2012). A comparison of systems and outcomes for safeguarding children in Australia and Norway. *Child and Family Social Work*, (17), 96–107.
19. KRIZ, K., SKIVENES, M. (2010). „We have very different positions on some issues”: how child welfare workers in Norway and England bridge cultural differences when communicating with ethnic minority families. *European Journal of Social Work*, 13(1), 3–18.
20. KRUG, E.G., DAHLBERG, L.L., MERCY, J.A., ZWI, A.B. ȘI LOZANO, R. (2002). *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization. Material disponibil online la adresa: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/. Accesat la 21.10.2011.
21. Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârștice, SERA România (2013). *Studiu conclusiv bazat pe evaluarea la nivel național a DGASPC, SPAS și al altor instituții și organizații implicate în sistemul de protecție a copilului*, vol. 1, București.
22. Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârștice, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (2016). Statistici. *Statistica abuz asupra copilului decembrie 2016*. Date disponibile online la <http://www.copii.ro/statistici/>. Accesat la 25.09.2017.
23. MUNTEAN, A.; MUNTEANU, A. (2011). *Violență. Traumă. Reziliență*. Iași: Editura Polirom.
24. NORDIC CENTRE FOR WELFARE AND SOCIAL ISSUES FINLAND (2013). The Nordic Welfare model. Disponibil online la http://www.nordicwelfare.org/PageFiles/7117/Nordic_Welfare_Model_Web.pdf. Accesat la 04.02.2016.
25. NOVA NORWEGIAN RESEARCH COUNCIL (2008). *Report on Norwegian national and local policies on prevention of violence against children*, disponibil online la http://www.coe.int/t/dg3/children%5CSource%5CPilotProjects%5CNorway_en.doc. Accesat la 07.02.2016.
26. PARRISH, D.E.; OXHANDLER, H.K. (2015). Social Work Field Instructors' Views and Implementation of Evidence-Based Practice, *Journal of Social Work Education*, 51, 2, 270–286.
27. PICOT, A. (2012). Out-of-Home Placements and Notions of Family in Norway and in France. *SOSIOLOGII DAG, ÅRGANG* 42, 3–4, 13–35.
28. PICOT, A. (2014). Transforming child welfare: from explicit to implicit control of families. *European Journal of Social Work*, 17, 5, 689–701.
29. PIRNECI, O. (2012). „Supune copacul cât este tânăr!” sau violența asupra copilului. O analiză psihosociologică. În V. Rujoiu și O. Rujoiu (coord.). *Violența în familie. Între percepție socială și asumare individuală* (116–149). București: Editura ASE.
30. PIRNECI, O. (2013). Programe de suport adresate copiilor victime ale violenței: de la constrângere legală la necesitate dovedită științific. În V. Rujoiu (coord.). *Violență și societate. Tematizări contemporane* (19–44). București: Editura ASE.
31. PIRNECI, O. (2014). Is Romania a child-centered society? The attitude of social workers to family violence exerted on children, *Revista de Asistență Socială*, 4, 73–84.
32. RĂDULESCU, S.M.; DÂMBOEANU, C. (2010). *Abuzul comis în familie asupra copiilor. O perspectivă multidisciplinară*. București: Editura Ars Docendi.

33. RUJOIU, V. (coord.) (2013). *Violență și societate. Tematizări contemporane*. București: Editura ASE.
  34. SALVAȚI COPIII (2011). *Avocatul copilului – o instituție necesară*. Disponibil online la [http://www.salvaticopiii.ro/upload/p000200070000_Brosura%20avocatul%20copilului%20-%20iulie%202011%20FINAL%20\(3\).pdf](http://www.salvaticopiii.ro/upload/p000200070000_Brosura%20avocatul%20copilului%20-%20iulie%202011%20FINAL%20(3).pdf). Accesat la 07.02.2016.
  35. SALVAȚI COPIII ROMÂNIA (2013). *Abuzul și neglijarea copiilor. Studiu sociologic la nivel național*. București: Editura Speed Promotion.
  36. SAUNDERS, J.A.; HASKINS, M.; VASQUEZ, A. (2015). Cultural Competence: A Journey to an Elusive Goal, *Journal of Social Work Education*, 51, 1, 19–34.
  37. SIMMONS, C.S.; DIAZ, L.; JACKSON, V.; TAKAHASHI, R. (2008). NASW Cultural Competence Indicators: A New Tool for the Social Work Profession, *Journal of Ethnic and Cultural Diversity in Social Work*, 17, 1, 4–20.
  38. SMITH, D.E.; SPRINGER, C.M.; BARRETT, S. (2011). Physical Discipline and Socioemotional Adjustment Among Jamaican Adolescents. *Journal of Family Violence*, 26, 51–61.
  39. STUÐSRØD, I.; WILLUMSEN, E.; ELLINGSEN, I.T. (2014). Parents' perceptions of contact with the Norwegian Child Welfare Services. *Child and Family Social Work*, 19, 312–320.
  40. TONK, G.; ADORJANI, J.; LÁSZLÓ, E. (2012). Providing services to maltreated children and their families. Some findings of Romanian case based surveillance study. *Revista de Asistență Socială*, XI, 2, 1–12.
  41. UNICEF (2011), *Nordic Study on Child Rights to Participate 2009–2010*, Innolink Research. http://www.childhealthresearch.eu/research/add-knowledge/UNICEF%20-%20Nordic%20Study%20on%20Child%20Rights%20to%20Participate-2010_english.pdf. Accesat la 08.02.2016.
  42. VIS, S.A.; STRANDBU, A.; HOLTAN, A.; NIGEL THOMAS, N. (2011). Participation and health – a research review of child participation in planning and decision-making. *Child and Family Social Work*, 16, 325–335.
  43. VIS, S.A.; STRANDBU, A.; HOLTAN, A.; NIGEL THOMAS, N. (2012). Obstacles for Child Participation in Care and Protection Cases – why Norwegian social workers find it difficult. *Child Abuse Review*, 21, 7–23.
  44. WILLUMSEN, E.; SKIVENES, M. (2005). Collaboration between service users and professionals: Legitimate decisions in child protection – a Norwegian model. *Child and Family Social Work*, 10, 197–206.
  45. YASUI, M. (2015). The Cultural Ecogram: A Tool for Enhancing Culturally Anchored Shared Understanding in the Treatment of Ethnic Minority Families, *Journal of Ethnic and Cultural Diversity in Social Work*, 24, 2, 89–108.
  46. YOUNG, S.; MCKENZIE, M.; SCHJELDERUP, L.; OMRE, C.; WALKER, S. (2014). What Can We Do to Bring the Sparkle Back into this Child's Eyes? Child Rights/Community Development Principles: Key Elements for a Strengths-based Child Protection Practice. *Child Care in Practice*, 20(1), 135–152.
- *** Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, cu modificările și completările ulterioare, republicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 159 din 5 martie 2014.
- *** Legea nr. 197/2012 privind asigurarea calității în domeniul serviciilor sociale, publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 754 din 9 noiembrie 2012.
- *** Hotărârea nr. 49/2011 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie și a Metodologiei de intervenție multidisciplinară și interinstituțională privind copiii exploatați și aflați în situații de risc de exploatare prin muncă, copiii victime ale traficului de persoane, precum și copiii români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state, publicată în *Monitorul Oficial al României*, nr. 117 din 16 februarie 2011.
- *** Hotărârea nr. 539 din 9 iunie 2005 pentru aprobarea Nomenclatorului instituțiilor de asistență socială și a structurii orientative de personal, a Regulamentului cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de asistență socială, precum și a Normelor metodologice de aplicare a

prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 68/2003 privind serviciile sociale, publicată în *Monitorul Oficial al României*, nr. 535 din 23 iunie 2005.

*** Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată la 10 decembrie 1948.

*** Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale, publicată în *Monitorul Oficial al României*, nr. 905 din 20 decembrie 2011.

*** Legea nr. 466/2004 privind statutul asistentului social, publicată în *Monitorul Oficial al României*, nr. 1088 din 23 noiembrie 2004.

*** Codul deontologic al profesiei de asistent social, publicat în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 173 din 06 martie 2008.

*** Ordonanța Guvernului nr. 137/2000, privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată în *Monitorul Oficial al României*, nr. 99 din 8 februarie 2007.

*** Legea Nr.18/1990 pentru ratificarea Convenției cu privire la drepturile copilului, publicată în *Monitorul Oficial al României*, nr. 314 din 13 iunie 2001.

Resurse electronice:

Statistics Norway – <http://www.ssb.no/en/befolkning/statistikker/innvbef/aar/2015-03-04>. Accesat la 27.01.2016.

Population and Housing Censuses in 2011 – http://www.ssb.no/a/english/kortnavn/fobhoved_en/tab-2012-06-21-03-en.html. Accesat la 28.01.2016.

Statistics Norway – <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/saveselections.asp>. Accesat la 28.01.2016.

PowerUs Network – <http://powerus.se/countries/norway/social-work-studies-and-practice/>. Accesat la 27.01.2016.

Statistics Norway – <https://www.ssb.no/en/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng/aar/2014-12-15>.

Statistics Norway – <https://www.ssb.no/ajax/ordforklaring?key=211644&sprak=en>.

Statistics Norway – <https://www.ssb.no/en/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng>.

Statistics Norway – <https://www.ssb.no/ajax/ordforklaring?key=211646&sprak=en>.

Statistics Norway – <https://www.ssb.no/ajax/ordforklaring?key=211648&sprak=en>.

Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs – http://www.bufdir.no/en/English_start_page/The_Norwegian_Child_Welfare_Services/#11813.